

การออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายสไบมอญจากทุนวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี

พนารีย์ ชัยดิเรก^{1*} และ ธนิพรพรณ โขติกเสถียร²

Received: 4 June 2023 / Revised: 1 September 2023 / Accepted: 11 September 2023

บทคัดย่อ

สไบมอญถือเป็นเอกลักษณ์การแต่งกายของชาวมอญ โดยเฉพาะในจังหวัดปทุมธานีที่มีคนไทยเชื้อสายมอญอยู่มาก งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผ้าสไบมอญและทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี และเพื่อออกแบบต้นแบบสไบมอญรูปแบบใหม่ que แสดงถึงอัตลักษณ์ทุนวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมข้อมูลด้านสไบมอญ และทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี แนวคิดทุนวัฒนธรรมร่วมสมัย แนวคิดโลกาภิวัตน์ แนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์ และทฤษฎีการออกแบบลวดลาย ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม การให้คะแนนจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน จากการศึกษาพบว่าลวดลายบนสไบมอญจังหวัดปทุมธานีประกอบด้วยลายดอกไม้ โดยใช้เทคนิคการสร้างลวดลายในรูปแบบลวดลายประยุกต์จากของจริง (ร้อยละ 27.7) และผสมผสานลวดลายจากจินตนาการ (ร้อยละ 27.2) และลายทุนวัฒนธรรมโดยใช้เทคนิคการสร้างลวดลายในรูปแบบลวดลายเรขาคณิต (ร้อยละ 29) และลวดลายประยุกต์จากของจริง (ร้อยละ 25.8) ด้านองค์ประกอบที่สำคัญในการออกแบบสไบมอญ ได้แก่ ด้านโครงร่างเงา ด้านลวดลาย ด้านสีสันทัน ด้านรายละเอียดการตกแต่งบนผ้าและด้านลักษณะจำเพาะของวัสดุ ผู้วิจัยอาศัยเทคนิคการวิจัยเชิงอนาคตแบบ EDRF ด้วยการตัดสินใจด้านรูปแบบสไบมอญอีกครั้งจากคณะผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาเป็นสไบมอญรูปแบบใหม่ที่มีความร่วมสมัย โดยมีเอกลักษณ์และความแตกต่างจากผ้าสไบมอญที่อื่น เพื่อเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาพื้นถิ่น ยกกระดับสินค้าภายในชุมชนจังหวัดปทุมธานี

คำสำคัญ : สไบมอญ, ปทุมธานี, ทุนวัฒนธรรม, ออกแบบ, ลวดลาย

^{1,2}สาขาการออกแบบทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*E-mail: pornnaree@gs.swu.ac.th

The Creational Design Pattern of Sabai Mon from the Cultural Capital of Pathum Thani Province

Pornnaree Chaidirek^{1*} and Thaneepan Jotikasthira²

Abstract

Sabai Mon is a unique costume of Mon people especially in Pathum Thani province where there are many Thai people of Mon descent. The purposes of this research were to study Sabai Mon and the cultural capital of Pathum Thani Province, and to design and create a new Sabai Mon prototype that represents the identity of the cultural capital of Pathum Thani Province. The researcher used a qualitative research method in surveying and collecting data on Sabai Mon and the cultural capital of Pathum Thani Province, the concept of contemporary cultural capital, the globalization and localization concept and the pattern design theory together. The quantitative research method was also employed by using questionnaires, scoring based on in-depth interviewed with the experts in each field. The study found that the motifs of Sabai Mon, Pathum Thani Province consist of the floral patterns created in the form of applied patterns from real objects (27.7%), from combining patterns from imagination (27.2%), and from the cultural capital patterns, from the form of geometric patterns (29%) and applied patterns from real objects (25.8%). The important design elements in Sabai Mon were the silhouette, patterns, colors, decorative details on the fabric, and the materials. The researcher relied on the EDFR prospective research technique by judging the Sabai Mon image style again from a panel of experts to develop a new style of Sabai Mon that reflected the contemporary and unique style that were different from the others, in order to continue the local wisdom and improve the products of the community in Pathum Thani province.

Keywords: Sabai Mon, Pathum Thani, Cultural Capital, Design, Pattern

^{1*2}The Field of Product Design in Visual Design at Srinakharinwirot University

*E-mail: pornnaree@g.swu.ac.th

บทนำ

จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดที่มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติและมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน โดยมีอายุไม่ต่ำกว่า 300 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2202 ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ได้มีการกวาดต้อนอพยพครอบครัวชาวมอญจากเมืองเมาะตะมะ เพื่อหนีภัยจากศึกพม่าโดยพระองค์ให้ครอบครัวมอญไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคก ซึ่งต่อมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี และในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้มีการอพยพชาวมอญอีกหลายครั้ง ทำให้จังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนชาวมอญแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งในประเทศไทย (MGR Online, 2563)

สไบมอญถือเป็นเอกลักษณ์การแต่งกายของชาวมอญ โดยใช้เป็นผ้าพาดบ่าสำหรับผู้หญิงและผู้ชาย เมื่อออกงานสำคัญ ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบุญ เป็นต้น ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายมอญทุกคนยังนิยมห่มสไบไปงานทุกครั้ง ผ้าสไบมอญจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นของชาวไทยเชื้อสายมอญ และถือเป็นทุนวัฒนธรรมร่วมสมัยของจังหวัดปทุมธานีที่สำคัญ รูปแบบของสไบมอญมีหลายแบบ เอกลักษณ์ของสไบมอญ คือ สีเส้นของผ้าที่สวยงาม และขอบสไบจะเป็นลายคลื่น มีลายเล็ก ๆ เป็นดอกไม้ใบไม้เรียงรายกันไปตามลายคลื่น ซึ่งลวดลายที่ปักส่วนใหญ่เป็นดอกไม้จะมีชื่อและแฝงความหมายที่มีคุณค่าเอาไว้ด้วย (The Reporters, 2563) การผลิตผ้าสไบมอญเกิดจากภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันภายในครอบครัวที่มีมาแต่โบราณ และสามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวจากการจำหน่ายในท้องถิ่นเป็นหลักและจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่

ปัจจุบันด้วยสภาพการณ์และการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไป ทำให้เหลือครอบครัวที่ผลิตผ้าสไบมอญอยู่น้อยมาก และลวดลายปักบางลายเริ่มหายไป สไบมอญกลายเป็นสินค้าที่มีผู้ผลิตน้อยลง เนื่องจากต้องใช้ฝีมือความประณีต และเวลาในการปักแต่ละผืนค่อนข้างมาก ทำให้ราคาจำหน่ายต่อผืนค่อนข้างสูงทำให้ความนิยมในการซื้อสไบมอญน้อยลง ประกอบกับผ้าสไบมอญมีข้อจำกัดในด้านการใช้งานที่คนทั่วไปหรือนักท่องเที่ยวเมื่อซื้อไปนำไปใช้งานได้น้อย ทำให้ขาดโอกาสในการขายสินค้ามากขึ้น รวมถึงสินค้าประเภทสไบมอญนี้ไม่ได้มีแค่จังหวัดปทุมธานี แต่ยังมีจำหน่ายตามจังหวัดที่มีชาวไทยเชื้อสายมอญอยู่ด้วย ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร และในจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นต้น (ยุวดี ศรีห้วยยอด, 2564) ดังนั้นการออกแบบเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับผ้าสไบมอญของจังหวัดปทุมธานีจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อสร้างความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์แก่ตัวสินค้าประจำจังหวัด

ปัญหานำของงานวิจัยนี้ คือ การสร้างสรรค์และออกแบบผ้าสไบมอญร่วมสมัยให้เป็นรูปแบบใหม่ที่แสดงถึงภาพลักษณ์ใหม่ของสไบมอญที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี เพื่อเพิ่มโอกาสการขายและช่วยส่งเสริมให้สไบมอญมีความเฉพาะตัวแตกต่างกับจังหวัดอื่น ๆ สะท้อนภาพลักษณ์ของสไบมอญให้เด่นชัดมากขึ้น

จากที่มา เหตุผล กรอบแนวความคิด และทฤษฎีทั้งหมด ผู้วิจัยนำเสนอผลลัพธ์ที่เป็นคำตอบของงานผ่านผลงานการออกแบบสไบมอญรูปแบบใหม่ในรูปแบบร่วมสมัย งานวิจัยนี้เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของสินค้าทุนวัฒนธรรมประจำจังหวัดที่โดดเด่น เพิ่มศักยภาพโอกาสในการขายสินค้าได้มากขึ้น ส่งผลให้สไบมอญของจังหวัดปทุมธานีเป็นที่รู้จัก สร้างรายได้ให้กับผู้ผลิตภายในชุมชนและท้องถิ่น ทำให้เกิดการสืบทอดอนุรักษ์ภูมิปัญญาการผลิตผ้าสไบมอญให้คงอยู่ตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผ้าสไบมอญและทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อออกแบบสร้างสรรค์ต้นแบบสไบมอญรูปแบบใหม่ que แสดงถึงอัตลักษณ์ทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผ้าสไบมอญของจังหวัดปทุมธานีที่ได้จากผลงานวิจัยแสดงถึงอัตลักษณ์ด้านทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี
2. ผ้าสไบมอญของจังหวัดปทุมธานีที่ได้จากผลงานวิจัยมีความแตกต่างกับสไบมอญของจังหวัดอื่น ๆ และมีรูปแบบร่วมสมัยเหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบันและสามารถนำไปประยุกต์ต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าอื่น ๆ ได้

กรอบแนวความคิดและแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะค้นหาและนำเสนออัตลักษณ์ทุนวัฒนธรรมร่วมสมัยและผ้าสไบมอญรูปแบบใหม่ของจังหวัดปทุมธานี ด้วยการใช้วิธีเก็บข้อมูลศึกษา สำนวณวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่จากหลักแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ โดยเน้นด้านการสร้างอัตลักษณ์สินค้าและด้านการออกแบบสร้างสรรค์ โดยทฤษฎีและกรอบแนวความคิดของโครงการวิจัยมีทฤษฎีและเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ด้านสินค้าผ้าสไบมอญ จังหวัดปทุมธานี

ผ้าสไบมอญเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยรามัญที่สำคัญ โดยชาวมอญทั่วไปเรียกผ้าสไบมอญว่า "หยาดฮะเหริมโตะ" หรือ หยาดฮะเหมินโตะ" ซึ่งหมายถึง ผ้าที่มัลดลยพัฒนามาจากลายขอบหยักของโดกทองเหลืองของชาวมอญ โดยคำว่า หยาดหมายถึง ผ้า ฮะเหริมหมายถึง ขอบ และมาจากภาษามอญว่า "หยาดฮะเหริมเตาะห์" หมายถึง "ผ้าคลุมนม" สำหรับให้ผู้หญิงใช้พรางหน้าอก ขณะใส่บาตรทำบุญและนั่งพับเพียบไหว้พระบนศาลาวัด การห่มสไบจะช่วยให้กระชับคอเสื้อให้แนบกับลำตัวป้องกันการเกิดภาพในทางกามารมณ์ (อาโด๊ด, 2560) ซึ่งผ้าสไบมอญนั้นเป็นเครื่องแต่งกายที่สำคัญที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวมอญที่แตกต่างจากชาวพม่าและชาติพันธุ์อื่น ๆ ปัจจุบันสไบมอญเป็นสินค้าหัตถกรรมท้องถิ่นที่เป็นของที่ระลึกของจังหวัดปทุมธานีที่สำคัญ (สยามรัฐออนไลน์, 2564)

2. แนวคิดอัตลักษณ์ ทฤษฎีภาพตัวแทนและทฤษฎีการออกแบบลวดลาย

อัตลักษณ์ (Identity) เป็นผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เป็นจุดเด่นที่ทำให้เป็นที่รู้จักและจดจำได้ (พรนารี ชัยดิเรก, 2562) อัตลักษณ์เป็นลักษณะพิเศษที่มีการแสดงออกผ่านทางสัญลักษณ์ที่เข้าใจร่วมกันได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พิธีกรรม ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม หรือตำนาน ซึ่งสัญลักษณ์นั้น ๆ เป็นการสร้างความหมายผ่านระบบสัญลักษณ์ภาพตัวแทนที่มีลักษณะเป็นพลวัต สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและสังคม ช่วงเวลานั้น ๆ ได้ (ปิยะวรรณ ปิ่นแก้ว, เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง และพรสนอง วงศ์สิงห์ทอง, 2560)

ทฤษฎีภาพตัวแทน (Representation) คือ ผลผลิตความหมายของสิ่งที่เราคิด (concept) ในสมองผ่านภาษา โดยเป็นการเชื่อมโยงระหว่างความคิดและภาษา ซึ่งทำให้เราสามารถอ้างอิงถึง ผู้คน โลกวัตถุจริง เหตุการณ์ หรือจินตนาการต่าง ๆ ถึงโลกสมมติ ผู้คนและสิ่งต่าง ๆ ที่เราสมมติได้ (เอกรัฐ เลขาวิทยานิพนธ์, 2556)

ทฤษฎีการออกแบบลวดลาย อ้อยทิพย์ พลศรี (2542) หมายถึง การจัดระบบความคิดผ่านกระบวนการสร้างสรรค์เป็นลวดลายต่าง ๆ โดยใช้องค์ประกอบของการออกแบบมาประยุกต์ให้เข้ากับวัสดุ เทคนิค วิธีการ เพื่อนำเสนอรูปแบบของงานออกแบบอย่างมีชั้นเชิง โดยองค์ประกอบ ได้แก่ ตัวลาย ขนาดสัดส่วน จังหวะ บริเวณพื้นที่ว่าง ทิศทางและตัวประกอบอื่น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ประกอบตกแต่งโครงสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้มีคุณค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น (ประเสริฐ ศีลรัตน์, 2538)

3. แนวคิดทุนวัฒนธรรมร่วมสมัย แนวคิดโลกาภิวัตน์และแนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์

แนวคิดทุนวัฒนธรรมร่วมสมัยคือ การผสมผสานทางความคิดและวัฒนธรรมภายนอกของวัฒนธรรมตัวเองหล่อหลอมขึ้นเป็นวัฒนธรรมใหม่ ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมนั้น ๆ ทุนวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของผลงานการออกแบบศิลปหัตถกรรมจำเป็นต้องดูที่แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยด้วย เพราะมีความสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนย่อมส่งผลกระทบต่อการสร้างสรรคผลงานรูปแบบและลักษณะเฉพาะถิ่นที่เปลี่ยนไป (กิตติพงษ์ เกียรติวิภา, 2563)

แนวคิดโลกาภิวัตน์ เป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้โครงสร้างความสัมพันธ์ของโลกเปลี่ยนไป ด้วยการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ทั่วโลกสามารถเชื่อมโยงถึงกัน และทำให้ช่องว่างพรมแดนระหว่างประเทศลดลง ด้วยวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โลกาภิวัตน์ทำให้ความเป็นท้องถิ่นหายไปหรือลดบทบาทลง เพราะเป็นกระบวนการพัฒนาแบบตะวันตกที่เน้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ โดยเน้นที่การผลิตเพื่อขายเป็นหลักและเป็นการกระตุ้นให้เกิดเป็นสังคมบริโภคนิยมมากขึ้น มีลักษณะการส่งเสริมความเป็นปัจเจกบุคคลและเน้นการส่งเสริมการแข่งขันในตลาด (ณวิญ เจริญผล, 2563)

แนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์ มีรากฐานจากชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตรงข้ามกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่แสดงถึงความผูกพันของมนุษย์ที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติ ชุมชนและวัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณี ที่บ่งบอกถึงรากเหง้าของตัวมนุษย์ แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชนที่อยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ ในลักษณะพึ่งพาอาศัย และให้ความสำคัญกับรากเหง้าความเป็นมาของชุมชนผ่านประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่สั่งสมถ่ายทอดกันมา คุณค่าของภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ โดยแนวคิดนี้ทำให้ท้องถิ่นชุมชนและชาวบ้านมีความแข็งแกร่งมากขึ้น สามารถดำรงอยู่ได้และทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตกลายเป็นสินค้าที่ขายได้ ด้วยการเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ผ่านกลไกทางการตลาดภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2557)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ควบคู่กับการสร้างสรรค์ผลงาน โดยผู้วิจัยกำหนดข้อมูลสำหรับงานวิจัยไว้ 2 ประเภทคือ ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ และแจก

แบบสอบถาม ส่วนข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยศึกษา ทบทวนวรรณกรรม สืบค้น รวบรวมข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1.1 ข้อมูลด้านสินค้าผ้าสไบมอญ และทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดอัตลักษณ์ ทฤษฎีภาพตัวแทน ทฤษฎีการออกแบบลวดลาย

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทุนวัฒนธรรมร่วมสมัย แนวคิดโลกาภิวัตน์ และแนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์

ขั้นตอนที่ 2 หลังจากการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยอื่น ๆ แล้ว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญด้วยการสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ด้วยการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงอนาคต (Ethnographic Delphi Futures Research- EDFR) โดยการสัมภาษณ์กำหนดไว้ 2-3 รอบ โดยรอบแรกจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ ด้วยการใช้แบบสอบถามปลายเปิด และไม่ชี้แนะให้ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางของข้อมูลต่าง ๆ หลังจากการสัมภาษณ์รอบแรก ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์รอบที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกคำตอบที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยการบันทึกเสียง เพื่อหาข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบของการออกแบบในด้านต่าง ๆ โดยใช้เทคนิคการสรุปสะสม (Cumulative Summarization Technique) เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ มีความเที่ยงตรง (Validity) และมีความเชื่อมั่น (Reliability)

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบผสมผสานทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อหาข้อสรุป แนวทาง และองค์ประกอบด้านการออกแบบจากทุกด้านที่ศึกษา เพื่อนำไปสังเคราะห์ และประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ผลงานในงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูล และนำมาเป็นข้อกำหนดในการออกแบบ (Design Criteria) เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดโจทย์การออกแบบ (Design Brief) ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบ และทดลองผลิตผลงานต้นแบบสไบมอญ (Prototype Design)

ขั้นตอนที่ 6 ผู้วิจัยอาศัยเทคนิคการวิจัยเชิงอนาคตแบบ EDFR อีกครั้ง ด้วยการตัดสินใจด้านรูปแบบภาพลักษณ์ของสินค้าอีกครั้งจากคณะผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้รูปแบบของลวดลายสำหรับสไบมอญที่ตรงกับวัตถุประสงค์งานวิจัยมากที่สุด หลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาพัฒนาปรับปรุง ออกแบบและนำเสนอเป็นผลงานต้นแบบสไบมอญร่วมสมัยทั้งหมด 9 ผืน และผลงานผลิตภัณฑ์สินค้าจากผ้าสไบมอญจำนวน 2 ชิ้น และจัดนิทรรศการแสดงผลงานต้นแบบจริง โดยมีการประเมินคุณภาพผลงานวิจัยจากคณะผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเป้าหมายและผู้เข้าร่วมชมผลงานนิทรรศการเป็นขั้นตอนสุดท้าย

ขั้นตอนที่ 7 การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. เน้นการศึกษาครอบคลุมเฉพาะสินค้าทุนทางวัฒนธรรมประเภทผ้าสไบมอญที่มีการผลิตภายในจังหวัดปทุมธานีเท่านั้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยในด้านที่เกี่ยวกับสไบมอญและทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 คน และด้านที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์สินค้าแฟชั่น จำนวน 5 คน และกลุ่มตัวอย่างสินค้าผ้าสไบมอญภายในจังหวัดปทุมธานี ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรสินค้าผ้าสไบมอญทั้งหมดของจังหวัดปทุมธานี

3. เน้นขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย ประกอบด้วยพื้นที่อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสามโคก และอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษา รวบรวม เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research) จากการศึกษาผู้วิจัย พบว่า เนื้อหาในงานวิจัยนั้นมีหลายประเด็นแต่ละประเด็นนั้นมีลักษณะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

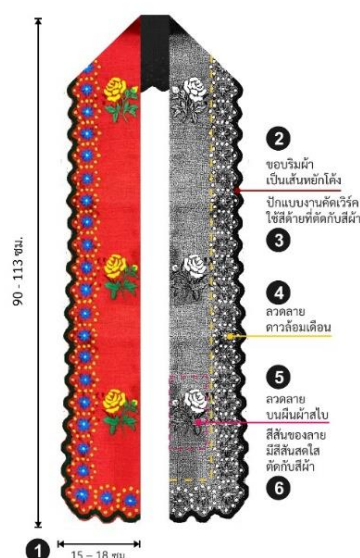
1. ด้านข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับผ้าสไบมอญและทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี สำหรับนำมาเป็นข้อมูลในการออกแบบสร้างสรรค์ร่วมกันให้เกิดผ้าสไบมอญรูปแบบใหม่ que แสดงถึงอัตลักษณ์ทุนวัฒนธรรมร่วมสมัยของจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบในการออกแบบของสไบมอญ จังหวัดปทุมธานี ได้แก่

1) ด้านโครงร่างเงา - สไบมอญของจังหวัดปทุมธานีมีรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีริมขอบหยัก โดยรอบของริมผ้าที่ไม่ใช่ฝั่งพับทบ โดยที่เส้นหยักไม่ได้จำกัดรูปร่างความโค้งและจังหวะสัดส่วนของการหยักที่แน่นอน มีขนาดกว้างประมาณ 12-15 เซนติเมตร ยาวประมาณ 180 - 225 เซนติเมตร

2) ด้านสีสันทัน เนื้อผ้า พื้นผิว - สีสันทันโดยรวมของสไบมอญ จังหวัดปทุมธานีนั้นไม่จำกัดว่าต้องเป็นสีอะไร แต่เน้นสีสดของลายปักที่เป็นดอกไม้ติดกับสีของผืนผ้า ซึ่งสีที่นิยมปัก ได้แก่ แดง ส้ม เขียวทองอ่อน เหลืองขาว ฟ้า ชมพู เป็นต้น ผ้าที่นำมาผลิตสไบมอญ จังหวัดปทุมธานีส่วนมากเป็นผ้าโทเรหรือผ้าไหมอิตาลีที่มีพื้นผิวส่วนใหญ่เรียบแต่มองเห็นเส้นทอของผ้าเล็กน้อย พื้นผิวของสไบมอญมาจากลวดลายที่ปักลงไปบนลักษณะภาพนูนต่ำตามลักษณะของภาพที่ปักลงไป

3) ด้านลวดลาย - รูปแบบลวดลายปักของสไบมอญ จังหวัดปทุมธานี มีโครงสร้างตำแหน่งของการปักใน 3 ตำแหน่ง คือ 1. ลายเส้นปักริมขอบผ้า 2. ลายปักถัดจากริมขอบผ้า ส่วนมากใช้ลายดาวล้อมเดือนมาปักลือไปตามความยาวของสไบที่มีริมขอบหยักตลอดทั้งผืน 3. ลายบนผืนสไบ ซึ่งจะมีหลายลักษณะ ได้แก่ ลายไม้เลื้อยหรือลายเถา ลายช่อดอกไม้ และลายดอกไม้เดี่ยวหรือลายเดี่ยว

ภาพที่ 1 ภาพแสดงลักษณะลวดลายและรูปแบบของสไบมอญ จังหวัดปทุมธานี

รูปแบบของลวดลายที่ใช้ปัก ส่วนมากเป็นลวดลายพรรณพฤกษาของดอกไม้ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ลายดอกพิกุล ลายมะตาด ลายดอกกุหลาบ ลายดอกชบา ลายดอกมะเขือ และลายดอกบัวหลวง

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านองค์ประกอบในการออกแบบแฟชั่นของสไบมอญ จังหวัดปทุมธานี ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากให้คะแนน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การให้คะแนนองค์ประกอบในการออกแบบแฟชั่นสไบมอญ จังหวัดปทุมธานี

ลำดับ	องค์ประกอบในการออกแบบ	คะแนน (ร้อยละ)
1	โครงร่างเงา	24
2	ลวดลาย	23
3	สีส้น	17
4	รายละเอียดการตกแต่ง เช่น ฝีไก่อการปัก การใช้วัสดุ	17
5	วัสดุ	13
6	อื่น ๆ	6

โดยสรุปแล้วผู้วิจัย พบว่า อัตลักษณ์ของสไบมอญ จังหวัดปทุมธานี ในด้านองค์ประกอบในการออกแบบที่ควรให้ความสำคัญและสามารถนำไปสู่เงื่อนไขในการออกแบบสร้างสรรค์สำหรับโครงการวิจัย เรียงลำดับตามความสำคัญ ได้ดังนี้

1. ด้านโครงร่างเงา - ควรเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีลักษณะหน้าแคบแถวยาว และมีขอบหยักรอบรูปร่างสี่เหลี่ยม

2. ด้านลวดลาย - ควรเป็นลวดลายที่แสดงถึงเรื่องราว เอกลักษณ์ และสิ่งแวดล้อมของชาวมอญจังหวัดปทุมธานี ซึ่งปัจจุบันที่นิยมปักเป็นลายของดอกไม้ 6 ประเภท หลักในรูปแบบการปักแบบสไบมอญดั้งเดิมที่เน้นลายดาวล้อมเดือนเหมือนสไบมอญน้ำเค็ม และลายสมัยใหม่ประยุกต์ที่คิดค้นลายต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่หลายรูปแบบ

3. ด้านสีสันทัน - ควรใช้สีที่ส่งเสริมให้ลวดลายของสไบที่ปักบนผืนผ้ามีความโดดเด่นเห็นลายได้อย่างชัดเจน ซึ่งไม่มีกำหนดโครงสร้างที่ตายตัว สามารถใช้สีอะไรก็ได้ที่เน้นการตัดกันของสีกับผืนผ้าสไบที่นำมาปัก

4. ด้านรายละเอียดการตกแต่งบนผ้า - ควรเน้นรูปแบบการปักที่สามารถทำได้ด้วยการปักมือเพราะจะทำให้งานมีคุณภาพและมีคุณค่ามากกว่าการใช้จักรปัก และการใช้วัสดุอื่น ๆ เช่น เลื่อม ดิ้นทอง เป็นต้น หรือการใช้เทคนิคอื่น ๆ มาร่วมด้วยสามารถทำได้ เพื่อให้สไบมอญมีความสวยงามโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

5. ด้านลักษณะจำเพาะ เช่น การเลือกวัสดุมาทำสไบมอญ - ควรเป็นผ้าสีโทนเรียบหรือสีพื้นที่ไม่บดบังลวดลายแต่ไม่ได้กำหนดชัดเจนสามารถเป็นผ้าอะไรก็ได้ที่ส่งเสริมให้ลวดลายงานปักนั้นมีความสวยงามเห็นลายได้สวยงามชัดเจน

1.2 การวิเคราะห์ด้านทุนวัฒนธรรม 8 ด้านของจังหวัดปทุมธานี

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมด้านทุนวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยพบว่าสามารถแบ่งได้ตามทุนทางวัฒนธรรม 8 ด้านของกระทรวงวัฒนธรรม และการสัมภาษณ์ด้านทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานีกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนมากเลือกคำตอบ ดังนี้

ตารางที่ 2 การให้คะแนนด้านทุนวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี

ลำดับที่	ทุนวัฒนธรรม	คะแนน	(ร้อยละ)
1	ด้านอาหาร - ข้าวหอมปทุมฯ	23	11
2	ด้านการแต่งกาย - สไบมอญ	25	12
3	ด้านที่อยู่อาศัย / สถานที่ เจริญมอญ	24	11.4
4	ด้านประเพณี - ประเพณีแห่ทางหงส์ธงตะขาบ	25	12
5	ด้านประเพณี - ประเพณีตักบาตรพระร้อย	25	12
6	ด้านภาษา - ภาษามอญ	13	6.2
7	ด้านอาชีพ - สไบมอญ	24	11.4
8	ด้านความเชื่อ - ธงตะขาบ	25	12
9	ด้านศิลปะพื้นถิ่น - สไบมอญ	25	12
รวม		209	100

โดยสรุปแล้วจากคะแนนและเปอร์เซ็นต์สูงสุดที่ได้ ผู้วิจัยพบว่าด้านทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานีที่ควรให้ความสำคัญและสามารถนำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานสำหรับโครงการวิจัยนี้ร่วมกับ

สไบมอญจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ธงตะขาบ ประเพณีแห่ทางหงส์ธงตะขาบ และประเพณีตักบาตรพระร้อย เจดียมอญ และข้าวหอมปทุมฯ ตามลำดับ

1.3 การวิเคราะห์ด้านแนวคิดอัตลักษณ์

ภาพลักษณ์ตัวแทนของจังหวัดแสดงถึงลักษณะเฉพาะที่เป็นจุดเด่นภาพรวมที่ทำให้จังหวัดปทุมธานีเป็นที่รู้จักและจดจำได้ ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานีผ่านการออกแบบสร้างสรรค์สไบมอญด้านคุณลักษณะทางรูปธรรมและนามธรรม ผู้วิจัยพบว่าแนวทางการออกแบบสินค้าของที่ระลึกจากทุนวัฒนธรรม และแนวคิดการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าของสุกฤตดา หิรัญขวลิต มีความสอดคล้องกับหัวข้อวิจัยมากที่สุด ซึ่งมีวิธีการนำอัตลักษณ์วัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานีมาประยุกต์ได้ ดังนี้ 1. การใช้สีแบบดั้งเดิม 2. การใช้สัญลักษณ์แบบดั้งเดิม 3. การใช้การจัดวางองค์ประกอบศิลป์แบบดั้งเดิม ด้วยการจัดวางแบบสมมาตรและการจัดวางแบบซ้ำ ๆ ทำให้เกิดลวดลายต่าง ๆ

1.4 การวิเคราะห์ด้านทฤษฎีภาพตัวแทน

จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องทฤษฎีบุคลิกภาพตัวแทน ผู้วิจัยพบว่าการสร้างภาพตัวแทนเพื่อสื่อสารถึงอัตลักษณ์สไบมอญและทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานีตามหัวข้อโครงการวิจัยนั้น ด้วยการคัดเลือกบางลักษณะและดึงคุณสมบัติของสิ่งที่เราต้องการบางอย่างมาดัดแปลง ลดทอน ประยุกต์ ทำให้สามารถสื่อสารถึงภาพตัวแทนของสไบมอญ จังหวัดปทุมธานีได้

1.5 การวิเคราะห์ด้านทฤษฎีการออกแบบลวดลาย

จากการทบทวนวรรณกรรมด้านทฤษฎีการออกแบบลวดลาย ผู้วิจัยพบว่าที่มาของลวดลายของสไบมอญ จังหวัดปทุมธานีนั้น ส่วนมากมาจากลวดลายจากธรรมชาติประเภทพรรณพฤกษาดอกไม้ประเภทต่าง ๆ ซึ่งลักษณะของลวดลายจะเป็นลวดลายเหมือนจริงที่เลียนแบบภาพในธรรมชาติ ด้วยเทคนิคการสร้างสรรค์ด้านการปักผ้าด้วยมือเป็นสำคัญ ซึ่งประเภทของลายปักสไบมอญจะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ลายริมขอบผ้าเป็นลักษณะลายแถบขิดริมขอบเป็นกรอบของสไบมอญ และลายบนผืนผ้าที่มีรูปแบบเฉพาะเป็นลายดอกลอย ลายเถาหรือลายไม้เลื้อยที่มีการประกอบตัวแม่ลายกับลายรวม ซึ่งแนวทางในการออกแบบลวดลายประกอบด้วย

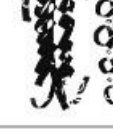
1. การสร้างแบบจากแม่ลายด้วยการวางลายซ้ำ ๆ กันในหลายเทคนิค สามารถทำให้เกิดลายประยุกต์อื่น ๆ ขึ้นใหม่ได้
2. การใช้จังหวะในการออกแบบ เป็นหลักการสำคัญของการสร้างลวดลาย ซึ่งจังหวะที่เกิดขึ้นมาจากหลายเทคนิค
3. การใช้รูปและพื้นที่เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างลวดลาย
4. การใช้การลดทอนทำให้เกิดลวดลายใหม่ ๆ
5. การใช้ตารางการจัดวางลวดลาย
6. การใช้ความใกล้ชิดด้วยการจัดวางลวดลาย
7. การใช้หลักการต่อลวดลายตามแนวนอนหรือแนวตั้ง

ในการออกแบบลวดลายสำหรับสไบมอญนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเรขศิลป์ และการออกแบบสินค้าแฟชั่น เพื่อทำการคัดเลือกรูปแบบและลักษณะของลวดลายที่ได้ทำการออกแบบไว้จาก ลวดลายของดอกไม้ 6 ประเภทที่มีอยู่เดิม และลวดลายจากทุนวัฒนธรรมที่ผ่านการคัดเลือก โดยมีเงื่อนไขในการ ให้คะแนนกับลวดลายที่เหมาะสมสำหรับการด้านภาพลักษณ์ตัวแทน ความสวยงามและด้านการผลิตด้วยมือเป็น สำคัญ สามารถสรุปคะแนนได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การให้คะแนนลวดลายของดอกไม้ 6 ประเภท จากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

การออกแบบพัฒนาลวดลายรูปแบบต่าง ๆ ตามประเภทของดอกไม้ที่ปักบนสไบมอญเดิม					
แม่ลายจาก ดอกไม้ประเภทต่าง ๆ	รูปแบบลวดลาย	ลวดลายประยุกต์ จากของจริง	ลวดลาย เรขาคณิต	ลวดลายจาก จินตนาการ	ลวดลาย นามธรรม
1. ดอกกุหลาบ					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		22	18	20	15
2. ดอกชบา					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		20	17	24	14
3. ดอกพิกุล					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		16	24	20	18
4. ดอกมะเขือ					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		16	18	22	18
5.ดอกมะคาต					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		24	16	22	20
6. ดอกบัวหลวง					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		20	16	18	14
คะแนนรวม		128	109	126	99

ตารางที่ 4 การให้คะแนนลวดลายของกองทุนวัฒนธรรมจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

การออกแบบลวดลายรูปแบบต่าง ๆ ตามประเภทของทุนวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี					
แม่ลายจาก ทุนวัฒนธรรมจ.ปทุมธานี	รูปแบบลวดลาย	ลวดลายประยุกต์ จากของจริง	ลวดลาย เรขาคณิต	ลวดลายจาก จินตนาการ	ลวดลาย นามธรรม
1. ข้าวหอมปทุม ฯ					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		20	25	22	18
2. เจดีย์มอญ					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		20	23	20	16
3. ประเพณีแห่ทางหงส์ธงตะขาบ					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		22	24	20	18
4. ประเพณีตักบาตรพระร้อย					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		22	23	24	16
5.ธงตะขาบ					
คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ		23	25	18	15
คะแนนรวม		107	120	104	83

ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากให้คะแนนลวดลายของดอกไม้ในรูปแบบลวดลายประยุกต์จากของจริงมากที่สุดและลวดลายจากจินตนาการรองลงมา ส่วนลวดลายของทุนวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากให้คะแนนในรูปแบบลวดลายเรขาคณิตมากที่สุด และลวดลายประยุกต์จากของจริงรองลงมา ซึ่งผู้วิจัยได้นำรูปแบบลวดลายเหล่านี้มาออกแบบเป็นแม่ลายลวดลายหลัก และลวดลายรองสำหรับผลงานสร้างสรรค์ต้นแบบต่อไป

2.1 ด้านแนวคิดทุนวัฒนธรรมร่วมสมัย แนวคิดโลกาภิวัตน์ และแนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์

จากการทบทวนวรรณกรรมด้านแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี สามารถแบ่งได้ตามทุนทางวัฒนธรรม 8 ด้านของกระทรวงวัฒนธรรม ได้แก่ อาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ประเพณี ภาษา อาชีพ ความเชื่อ และศิลปะพื้นถิ่น โดยผู้วิจัยพบว่าในแต่ละด้านมีคำสำคัญที่สามารถนำไปสู่ภาพลักษณ์ตัวแทนของจังหวัดได้ ผู้วิจัยพบว่าในการออกแบบผลงานต้นแบบของโครงการวิจัยที่เป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยตามหลักเกณฑ์องค์ประกอบการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของวัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร (2548) ควรเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงคุณค่าของสไบมอญ จังหวัดปทุมธานีที่มีเอกลักษณ์ แสดงถึงสภาพแวดล้อม ประเพณี วัฒนธรรม วัสดุ และกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่นที่มีความสวยงามและความน่าสนใจ ผู้วิจัยพบว่าโลกาภิวัตน์มีส่วนสนับสนุนทำให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูการทำสไบมอญของจังหวัดปทุมธานี และทำให้เกิดการประยุกต์ ต่อยอด พัฒนาสไบมอญให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าอย่างมากมายที่มีวางขายอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้า กระเป๋า หมวก หน้ากากผ้า ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดโลกาภิวัตน์ที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาภูมิปัญญาเศรษฐกิจ ทำให้ชุมชนมีรายได้และความมั่นคงมากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้อัตลักษณ์ของชาวมอญ จังหวัดปทุมธานีเป็นที่รู้จักในโลกภายนอกมากขึ้น และจากแนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์ ผู้วิจัยพบว่าชุมชนที่ยังมีการผลิตสไบมอญในจังหวัดปทุมธานีนั้น มีการอนุรักษ์และให้ความสำคัญกับการทำสไบมอญมากขึ้น มีการถ่ายทอดวิธีการผลิตส่งต่อให้คนอื่น ๆ ภายในชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดชมรมและวิสาหกิจชุมชนที่มีการทำสไบมอญอย่างมากมาย ทำให้สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้าสไบมอญและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปและสอดคล้องกับแนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์

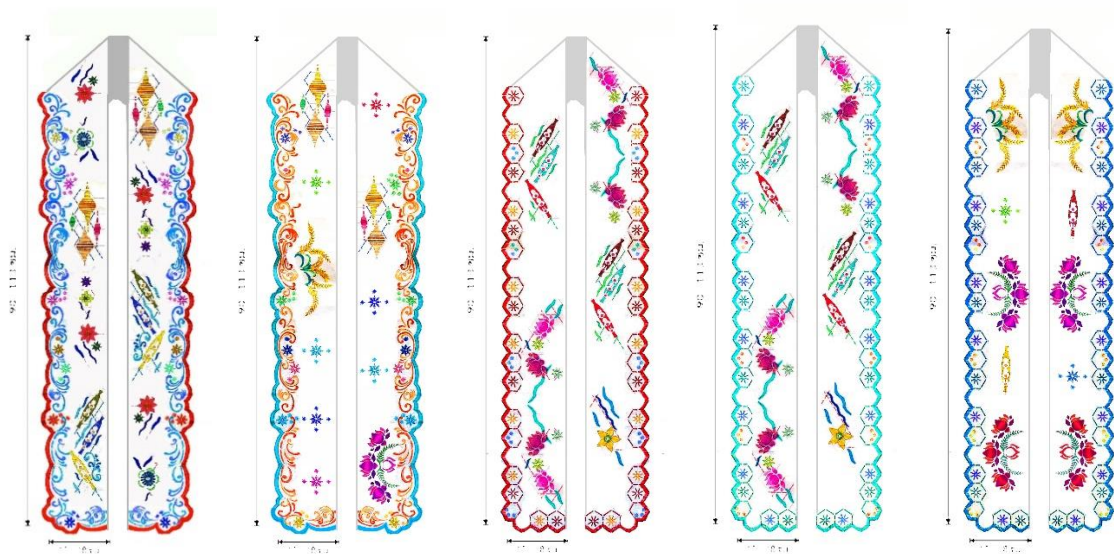
จากการวิเคราะห์ข้อมูลทุกด้านผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูล สามารถสร้างเป็นเกณฑ์กำหนดในการออกแบบ (Design Criteria) ตามองค์ประกอบด้านการออกแบบที่ได้จากสไบมอญ และทุนวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี คือ

1. ด้านโครงร่างเงา - เน้นรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีลักษณะหน้าแคบแถบยาว และมีเส้นขอบหยักเป็นกรอบ โดยเส้นขอบหยักสามารถเป็นลวดลายที่มาจากจินตนาการที่เน้นเรื่องความโค้งหยักที่มีจังหวะแตกต่างจากเดิมได้

2. ด้านลวดลาย - ลวดลายของดอกไม้เน้นรูปแบบลวดลายประยุกต์จากของจริง และผสมผสานลวดลายจากจินตนาการ ส่วนลวดลายของทุนวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานีเน้นรูปแบบลวดลายเรขาคณิตที่ผสมผสานกับลวดลายประยุกต์จากของจริง ซึ่งลวดลายจากทุนวัฒนธรรมได้แก่ ลายข้าวหอมปทุมฯ ลายเจดีย์มอญ ลายประเพณีแห่หางหงส์ธงตะขาบ ลายประเพณีตักบาตรพระร้อย และลายธงตะขาบ โดยลวดลายที่ออกแบบใช้เทคนิคการวางลายซ้ำ ๆ การใช้จังหวะ การใช้รูปและพื้นที่เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างลวดลาย การใช้การลดหลั่น การใช้ตารางการจัดวางลวดลาย การใช้ความใกล้ชิด และการใช้การต่อลวดลายตามแนวนอนหรือแนวตั้ง

3. ด้านสีสันทัน - เน้นสีพื้นของผืนผ้าที่ส่งเสริมให้ลวดลายปักมีความโดดเด่น โดยผ้าอาจเป็นผ้าสีโทนเดียว (Monotone Color) หรือผ้าที่มีสีไล่โทน (Gradient Color) ได้ สีสันทันของการปักลวดลายควรเป็นสีสด ความเข้มของสีจัด

31

ภาพที่ 4 ภาพแสดงตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์ออกแบบสไบมอญ
ลายดอกไม้ผสมลายทุนวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 5 ภาพแสดงตัวอย่างการนำผ้าสไบมอญไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าแฟชั่น
ประเภทเสื้อเอวลอยและกางเกงขาสั้น (ด้านหน้าและด้านหลังตามลำดับ)

สรุปและอภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบใน 2 ประเด็นหลัก คือ ด้านข้อมูลเกี่ยวกับผ้าสไบมอญ และทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี และด้านการวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบประกอบด้านการออกแบบที่ได้จากสไบมอญ และทุนวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำไปสู่การออกแบบสร้างสรรค์เพื่อนำเสนอผลงานต้นแบบสไบมอญรูปแบบใหม่ que แสดงถึงอัตลักษณ์ทุนวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านข้อมูลเกี่ยวกับผ้าสไบมอญและทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดปทุมธานี ที่นำไปสู่การออกแบบ ลวดลายสำหรับเป็นลายปักบนสไบมอญของจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ลวดลายของดอกไม้เน้นลักษณะรูปแบบลวดลายประยุกต์จากของจริงและผสมผสานลวดลายจากจินตนาการ ได้แก่ ลายดอกพิกุล ลายมะตาด ลายดอกกุหลาบ ลายดอกชบา ลายดอกมะเขือ และลายดอกบัวหลวง ส่วนลวดลายของทุนวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานีเน้นรูปแบบลวดลายเรขาคณิตที่ผสมผสานกับลวดลายประยุกต์จากของจริง ซึ่งลวดลายจากทุนวัฒนธรรมได้แก่ ลายข้าวหอมปทุมฯ ลายเจดีย์มอญ ลายประเพณีแห่หางหงส์ธงตะขาบ ลายประเพณีตักบาตรพระร้อย และลายธงตะขาบ

2. ด้านการวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบประกอบด้านการออกแบบที่ได้จากสไบมอญ และทุนวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี โดยสรุปองค์ประกอบด้านการออกแบบได้ ดังนี้

1. ด้านโครงร่างเงา - เน้นรูปร่างสีเหลี่ยมผืนผ้าที่มีลักษณะหน้าแคบแถบยาว และมีเส้นขอบหยักเป็นกรอบ โดยเส้นขอบหยักสามารถเป็นลวดลายที่มาจากจินตนาการที่เน้นเรื่องความโค้งหยักที่มีจังหวะแตกต่างจากเดิมได้

2. ด้านลวดลาย - โดยลวดลายที่ออกแบบใช้เทคนิคการวางลายซ้ำ ๆ การใช้จังหวะ การใช้รูปและพื้นที่เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างลวดลาย การใช้การลดหลั่น การใช้ตารางการจัดวางลวดลาย การใช้ความใกล้ชิด และการใช้การต่อลวดลายตามแนวนอนหรือแนวตั้ง

3. ด้านสีส่น - เน้นสีพื้นของผืนผ้าที่ส่งเสริมให้ลวดลายปักมีความโดดเด่น โดยผ้าอาจเป็นผ้าสีโทนเดียว (Monotone Color) หรือผ้าที่มีสีไล่โทน (Gradient Color) ได้ สีส่นของการปักลวดลายควรเป็นสีสด ความเข้มของสีจัดตัดกับสีของผืนผ้า

4. ด้านรายละเอียดการตกแต่งบนผ้า - ควรเน้นรูปแบบการปักที่สามารถทำได้ด้วยการปักมือ ใช้เทคนิคการสร้างลวดลายแบบ 3 มิติด้วยการสร้างเลเยอร์ (Layers) ให้เกิดลวดลายได้

5. ด้านลักษณะจำเพาะ ด้วยการเลือกวัสดุมาทำสไบมอญ - ควรเป็นผ้าสีโทนเรียบหรือสีพื้นที่ไม่สร้างความขัดแย้งกับลวดลาย สามารถปักมือให้สวยงามได้ง่าย เช่น ผ้าป่าน ผ้าลินิน ซึ่งเป็นผ้าทอจากธรรมชาติด้วย

โดยเกณฑ์กำหนดในการออกแบบ (Design Criteria) ควรให้ความสำคัญใน 3 ประเด็น คือ ด้านโครงร่างเงา ด้านลวดลาย และด้านสีส่น งานวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์คือ ได้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าผ้าสไบมอญของจังหวัดปทุมธานีที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ต่อยอดร่วมกับสินค้าสินค้าแฟชั่นร่วมสมัย และเป็นต้นแบบของการนำผลวิจัยมาสร้างสรรค์ให้เกิดผลิตภัณฑ์สินค้าทุนวัฒนธรรมจากผ้าสไบมอญของจังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาพื้นถิ่น ยกกระดับสินค้าภายในชุมชน สร้างรายได้ที่มากขึ้นและมั่นคงให้กับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าภายในจังหวัดปทุมธานี สอดคล้องกับแนวคิดท้องถิ่นวิถีชีวิตที่ให้ความสำคัญกับรากเหง้า ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนผ่าน และทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตกลายเป็นสินค้าที่ขายได้ ผ่านกลไกทางการตลาดในปัจจุบัน และสอดคล้องกับการพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยใช้กรอบแนวคิดการออกแบบหัตถอุตสาหกรรมของกิตติพงษ์ เกียรติวิภาค (2563) โดยผลกระทบ (Expected Impacts) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้เป็นการนำแนวทางต้นแบบไปประยุกต์ต่อยอดกับผลิตภัณฑ์สินค้าประเภทอื่น ๆ ให้มีการยกระดับและพัฒนาสินค้าทุนวัฒนธรรมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ในการออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายและสินค้าจากผ้าสไบมอญนั้น มีขั้นตอนและองค์ประกอบที่สำคัญของงานวิจัยนี้ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านการออกแบบที่ได้จากสไบมอญเดิม และด้านทุนวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งเป็นคำตอบที่สำคัญนำไปสู่แนวทางในการสร้างสรรค์พัฒนาลวดลายต่อไป

2. ในการออกแบบเพื่อพัฒนาสร้างภาพลักษณ์ของสินค้า และการทำให้สินค้าทุนวัฒนธรรมเป็นที่ต้องการและขายได้ในที่สุดนั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญมาประกอบ เช่น ด้านการตลาด ด้านกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภค เพื่อให้ได้รูปแบบของสินค้าที่แตกต่างจากตลาดทั่วไป มีเอกลักษณ์และตรงกับความต้องการของลูกค้ามากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค. (2560). พัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยใช้กรอบแนวคิดการออกแบบที่ลด
อุตสาหกรรม. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9(2), น. 333-366.
- กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค. (2563). แนวคิดการนำมิติทางวัฒนธรรมสู่การออกแบบสร้างสรรค์ที่สืบสน. *วารสาร
สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 21(2), น. 20-41.
- ณวิญ เสริฐผล. (2020). การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(2), น. 313-331.
- ประเสริฐ ศรีรัตน. (2538). *การออกแบบลวดลาย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปิยะวรรณ ปิ่นแก้ว, เกียรติศักดิ์ เขียวมั่ง และพรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. (2560). การศึกษาภาพลักษณ์ เอกลักษณ์
บุคลิกภาพ จังหวัดนครปฐม. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 37(1), น. 233-244.
- พรนารี ชัยดิเรก. (2562). แนวทางการออกแบบแฟชั่นสินค้าเครื่องหนังส่งออกประเทศญี่ปุ่น : การสร้างสรรค์
อัตลักษณ์หัตถกรรมไทยในรูปแบบอวองท์-การ์ด หลังยุคสมัยใหม่. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 20(2), น. 77-89.
- ยุวดี ศรีห้วยยอด. (2564). *สไบมอญเจ็ดริ้ว* [ออนไลน์]. จาก <https://communityarchive.sac.or.th/blog/118>.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2557). โลกาภิวัตน์ท้องถิ่นนิยมกับการโยกย้ายอดีต. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*,
2(2), น. 1-15.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). *หลักการและแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ Theory and Concept of Design*.
กรุงเทพฯ : แอปป้าพรีนติ้ง.
- สยามรัฐออนไลน์. (2564). วัฒนธรรมปทุมธานีโชว์ "หัตถกรรมดอกบัว" และ "สไบมอญ" อัตลักษณ์ท้องถิ่นสานต่อ
ทุนทางวัฒนธรรม สร้างรายได้ให้กับชุมชน [ออนไลน์]. จาก <https://siamrath.co.th/n/225502>.
- อาโต้ด. (2560). *ตำนานสไบมอญน้ำเค็ม* [ออนไลน์]. จาก
<https://www.facebook.com/RamannMon/posts/1345137168894465/>.
- เอกรัฐ เลหาทียาณิชย์. (2556). *แนวคิดการสร้างภาพแทน (Representation)* [ออนไลน์]. จาก
<https://phdcommunication.wordpress.com/2013/03/07/-representation/>
- อ้อยทิพย์ พลศรี. (2545). *การออกแบบลวดลาย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- MGR Online. (2563). *สัมผัสวิถีชีวิตราชมัญ ที่ "มอญสามโคก"* [ออนไลน์]. จาก
<https://mgronline.com/travel/detail/9500000037946>
- The Reporters. (2563). *'ถัก ปัก ร้อย' ภูมิปัญญาเศรษฐกิจ ลดความรุนแรงในครอบครัว* [ออนไลน์]. จาก
<https://www.thereporters.co/culture/sabaimorn-pathumthani/>